

Диханието на вечността

Илингенци – Каменният град на Иван Русев

Аксиния Джурова

Ако имате път към Мелник, не забравяйте да погледнете преди Сандански към скалите на Илингенци, към тези странни със своята мистика планински масиви, някога дълго мити от морските води.

Свийте от централния път и няма начин да не продължите към мощните вертикални скали на Пирин. Провокиран от тази странна гледка, през нощта, наподобяваща лунен пейзаж, преди повече от 30 години един от най-добрите скулптори на своето поколение, Иван Русев (роген през 1954 г.) започна своя диалог с природата.

Архитектоничната мощ на каменните образувания, замръзнали в своето сюрреалистично мълчание, затворили времето в себе си, бе сериозно предизвикателство за търсещия провокация скулптор, чиито първи стъпки

бяха впечатляващи. Пластиките му напомняха както асиро-вавилонските зикурати и египетските пирамиди, така и суровата пластичност на Магарския конник. Те поразяваха с уловеното мълчание на камъка и мъдростта, пред които древните народи са благоговеели и пред чиито отломъци и до днес изпитваме респект.

Скоро ще се навършат 30 години, откакто с присъщия си работохолизъм, талант и удивителна упоритост Иван Русев успя да превърне една от най-големите каменоломни за мрамор на Балканите – Илингенци, в място, където като че ли природата рогу отново себе си в диалога с пластиките на скулптори, идващи от целия свят, за да създадат Мраморния град. В този, продължил десетилетия диалог, Иван Русев натрупа го-

с. Илинденци – изглед от Арт център „Илинденци“

дини и опит, усъвършенства своя диалог с природата, успя да провокира мълчанието на камъка, накара го да разкрие тайните на вечността и да сподели с всички нас – изкушени и неизкушени – част от загадките си.

Есента на 2013 г. бе дълга, красива, топла и изпълнена с творческо напрежение. В една от късните нощи край обсапаните с презрели смокини гървета и светещите каменни фенери на Арт центъра Илинденци се опитах да повдигна поне малко завесата на състоялия се диалог между Иван Русев и вечността на камъка, диалог, носещ част от диханието на вечността.

АД: В мълчанието на камъка е скрита загадката на времето. Аз лично го усетих, когато за първи път попаднах в каменните градини на Япония. На теб кога камъкът ти проговори?

ИР: В случая става дума за диалог между него – камъка – и мен, единственото условие е той да е пред мен, поне час да имам време за среща на четири очи, тогава почва и един разговор, в който аз съм по-малкият участник. Това продължава с часове и години до днес.

Какво те доведе в Илинденци?

Много неща. Като се почне от близостта на най-големите мраморни кариери

(професионална деформация), пленяващата природна гледка, последвана дори от звуци на нощни и пролетни птици, връщащи ме към детски години от прекараните дни в Мелник тогава и удивително повтарящи се тук.

Умиваните от водите в продължение на хилядолетия скални маси на Пирин издават особена, бих я нарекла мистична атмосфера, в която „рязаните“ колони, или както ти ги наричаш „пеещи камъни“, които при докосване с пръчка оживяват, насладват още един пласт тайнственост, така липсваща ни в наши дни. С какво допринася музиката, обработена от композитора Николай Магжаров, за подсилване на мистицизма на това неслучайно избрано от теб магическо място?

Заиграването със звуци е стара моя тема. Изложбата, която направих през 1999 г. в галерията на „Раковски“ 125, бях озвучил с производствени звуци от работилницата ми в Илинденци и работещите около нея компресори, резачки, мотокар, струг. Благодарен съм на Николай Магжаров за обработката на суровите звуци от моите каменни мембрани и това е знак, че тази тема е безкрайна и за други, работещи със звука.

Нощен изглед от
„Мраморния град на изкуствата“

Защо една от скулптурите на Слава Шицко е наречена „Око̀то на Господ“? Има ли нужда човек днес, изпаднал в ужасяваща самота, отново от Всевиждащото око на Бога? Имам усещането, че тук – в Илинденци, наблюдавайки през нощта огромните звезди и потъвайки в безкрайността на Вселената, човек не може да не осъзнае своята преходност, обръщайки се към Създателя с въпроса: „От каква кал си ни замесил, Господи, че сме такива?“.

Често и аз изпадам в този кръг от мисли. Струва ми се, че тези мисли са вълнували и Слава Шицко, която на практика с работата си прави една рамка с формата на око, през която ни насочва да видим кадър от една от най-впечатляващите гледки тук, и по този начин ни показва силата на Създателя, съградил тази мозъца природа.

Не скривам, че съм твоят фен още от твоето начало – с назъбените каменни пластики, напомнящи зикуратите, и изчистените форми, носещи елементи от сюрреалистичното мълчание на пирамидите. Но ако има нещо в твоя път, което ме пленява, то това са пластиките ти за Истока – за Сеул и Индия. Точно в тях е усетена вечността и мълчанието на камъка. Струва ми се, че това бе повратен момент в твоето развитие, както и докосването ти до японското изкуство, с неговото умение за съзерцателност и интравертност. За мен в Илинденци ти намери себе си и въпреки известния твоя работохолизъм си постигнал хармонията, срещавайки се с първичността на материята и наслоените през вековете върху нея културни пластове. Греша ли в тези преценки за теб?

Благодаря ти за тази преценка, все пак и това в Сеул, в Япония, в Индия, и това в ателието ми в София или тук, в Илинденци, като че ли е част от един път, който дълбоко нося в себе си. Имам впечатляваща история в потвърждение на това. Когато през 1998 година големият индийски скулптор и наш приятел Нагджи Пател попадна в ателието ми в София, седна на един дървен стол и в продължение на около час гледаше моите каменни парчета и много ме-

дитиращо си тананикаше някаква индийска мелодийка. Дори си потропваше с пръсти и с крак, чак ми стана неудобно, че не мога да го отделя, канейки го неколккратно на чай. Накрая, ставайки от стола, възкликна: „Как може да правиш тези неща, без да си посетил Индия?“. Всъщност тогава започнаха тези покани за там, дори ми излезе нарицателно за стила, в който работя – Temple style. Струва ми се, че всички ние се раждаме с някакви кодове, които цял живот ни въртят в един кръг или спирала и ни подтикват да повтаряме собственото си носене и характер.

Разкажи специално за проекта *Мрежата*.

Това е един точен пример за подхода и стратегията на нашата организация. Той е различен от все по-налагащия се в световната практика „Парче скулптура на зелена трева“. Тук идеята е всяка една каменна намеса да е и функция на средата, на природата, включваща в себе си и преминаващите хора и животни. Идеята за *Мрежата* е дори каменните пътеки, свързващи отделните скулптури в парка, да са обект на творческо правене. Тази специфична функционалност на скулптурната намеса можете да откриете от самото начало на нашите творчески акции: *Чешмата*, *Мостът*, *Хранилка за птици*, *Езерото Йорданов ден* и *Брод през реката*, където на 6 януари хвърлят кръста. Най-мощният пример е направеният от нас каменен амфитеатър *Форумът* с около 350 места, където през 2013 г. голям фолклорен състав, "Намeрник", от полските Тамри, направи великолепно изпълнение.

Ти казваш, че сме жилаво племе и пак ще се измъкнем. Твоите каменни фенери, които си нарекъл японски, са своеобразни светулки, но не само за един сезон. Аз ги виждам като светлината в тунела, за която ние като че ли все нямаме очи. Така ли е в действителност?

Тези каменни фенери в конкретен смисъл са едно посвещение на нашите японски приятели, които пострадаха от тежко земетресение през 2011 г. Тук, при нас, с различни изпълнения и скулптурна работа са присъствали не по-малко от 40 японци.

Композиция „Пееци“ каменни колони“ –
„Мраморен град на изкуствата“

В този смисъл тези светещи каменни фенери са и знак на надеждата, че въпреки всички трудности светлината ще намери пътя си и в най-тежката мъгла, което в голяма степен в момента се отнася за трудната ситуация, най-вече културата, в която се намираме. Когато се срещнахме с теб през есента на 2013 г., ти много правилно каза, че тази смяна на климата за изкуство в страната ни е причина спонтанно и силно да започват да се появяват нови форми не само тук, но и на други места в страната. По уникален начин това става извън големите градове и музеи с идеята с изкуството да се срещат дори случайно преминаващи хора. Струва ми се, че във времето тези малки светлини ще намерят и връзката помежду си и тогава с увереност ще можем да кажем, че **новото време ражда и нови пътеки**.

* * *

От 1998 г. в Илинденци, в едно „живо“ пиринско село, се учредява фондация „Арт

център Илинденци“, която организира международни симпозиуми по скулптура в жива среда, на закупена от скулптора Иван Русев площ от около 15 декара. Това е най-мощната проява в България в областта на пластичните изкуства с цел деликатна намеса в природна среда, целяща органично вписване на съвременната пластика в природния ландшафт. Така се ражда и идеята за проекта *Мрежата*, целящ да свърже с пътеки стръмния планински терен със създаваните там ежегодно пластики. По възникналите днес „нови пътища“ сега бродят не само творците и туристите, но и самите жители на селото, чийто живот е свързан изконно с камъка. От 1972 г. в това село съществува най-голямата каменна кариера, разработвана на Балканите. Така естественият материал и историческото минало на региона – културните пластове на траки, гърци, римляни, българи, са база за богати инвенции и реализации и реална демонстрация на вечния диалог между изкуството и природата. ■

Край творческия дом с Аксиния Джурова

Светещ каменен фенер от цикъла „Светещи каменни фенери“, посветени на Япония

*Изглед от Скулптурен парк „Илинденци“ –
проект Мрежата*